

Wyrok z dnia 4 października 2006 r., II CSK 105/06

Przewidziany w art. 108a § 5 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 ze zm.) termin do rozpatrzenia przez walne zgromadzenie zgłoszonego przez członków spółdzielni żądania o podziale spółdzielni jest terminem zawitym prawa materialnego.

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

Sędzia SN Dariusz Zawistowski

Sędzia SN Tadeusz Żyżnowski (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Romana J. przeciwko Młodzieżowej Spółdzielni Mieszkaniowej "E. " w P. o uchylenie uchwały, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 4 października 2006 r. skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 8 grudnia 2005 r.

oddalił skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

(...) W dniu 28 stycznia 2002 r. grupa członków pozwanej Spółdzielni – w zasobach mieszkaniowych w obrębie ul. C. w P. – podjęła uchwałę w sprawie wystąpienia do zarządu z wnioskiem o zwołanie walnego zgromadzenia w celu podjęcia uchwały o podziale spółdzielni. Grupa tych członków w dniu 18 lutego 2002 r. przedłożyła zarządowi uchwałę wraz z żądaniem udostępnienia dokumentów wymaganych do dokonania podziału, w tym zatwierdzenia sprawozdania finansowego spółdzielni i planu podziału jej składników majątkowych. Zgodnie z tym żądaniem, w porządku obrad zebrania przedstawicieli pozwanej Spółdzielni zwołanego na dzień 18 maja 2002 r. zamieszczono rozpoznanie wniosku o podział Spółdzielni, jednakże w związku z zakwestionowaniem przez zarząd pozwanej trzech spośród 61 podpisów złożonych pod uchwałą z żądaniem

podziału nie doszło w dniu 18 maja 2002 r. do merytorycznego rozpatrzenia zgłoszonego żądania podziału Spółdzielni. Zarząd zawiadomił organy ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa sfalszowania podpisów, ale postępowanie karne zostało umorzone. W dniu 23 lipca 2002 r. pozwanej Spółdzielni został doręczony odpis postanowienia o umorzeniu dochodzenia.

Pomimo wyjaśnienia kwestii prawidłowości podjęcia uchwały o podziale spółdzielni pozwana nie zwołała walnego zgromadzenia w celu rozpoznania żądania podziału, w związku z czym część członków spółdzielni domagająca się podziału wystąpiła do Sądu z żądaniem wydania orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale, było przedmiotem rozpoznania przed Sądem Okręgowym w Poznaniu, w sprawie o sygn. akt (...). W toku postępowania o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę pozwana rozpatrzyła żądanie podziału i uchwałę z dnia 12 października 2004 r. nie wyraziła zgody na podział Spółdzielni.

Sąd pierwszej instancji uznał, że na podstawie art. 108a § 1-5 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 ze zm. – dalej: "Pr.spółdz.") walne zgromadzenie spółdzielni ma obowiązek wypowiedzieć się w przedmiocie podziału w terminie trzech miesięcy od dnia złożenia żądania. Sąd Okręgowy przyjął, że termin ten ma charakter terminu zawitego i po jego upływie termin walne zgromadzenie (zebranie przedstawicieli) traci prawo do merytorycznego ustosunkowania się do żądania podziału, gdyż uprawnienie do podjęcia uchwały w przedmiocie podziału wygasa. W takiej sytuacji członkowie, którzy wystąpili z żądaniem podziału, mogą wnieść pozew o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale. Przyjmując, że żądanie podziału zostało złożone w dniu 23 lipca 2002 r., Sąd Okręgowy uznał, iż uprawnienie walnego zgromadzenia (zebrania przedstawicieli) do podjęcia uchwały wygasło z dniem 23 października 2002 r. i dlatego uchwałę podjętą w dniu 12 października 2004 r. uchylił jako sprzeczną z ustawą. (...)

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanej Spółdzielni, dzieląc pogląd, że termin określony w art. 108a § 5 Pr.spółdz. jest pozasądowym terminem prekluzyjnym, a jego upływ powoduje wygaśnięcie uprawnienia pozwanej Spółdzielni w przedmiocie podziału. (...)

Skargę kasacyjną wniosła pozwana Młodzieżowa Spółdzielnia Mieszkaniowa „E.”, zarzucając naruszenie art. 108a § 5 Pr.spółdz. przez przyjęcie, że zebranie przedstawicieli członków pozwanej utraciło w dniu 23 października 2002 r. prawo do

podejmowania uchwały w przedmiocie wniosku grupy członków zgłoszonego w trybie art. 108a § 1, oraz art. 42 § 2 Pr.spółdz. przez uznanie uchwały zebrania przedstawicieli z dnia 12 października 2004 r. za niezgodną z prawem, a także art. 5 k.c. przez nieuwzględnienie prawa pozwanej do podjęcia uchwały w przedmiocie podziału Spółdzielni po upływie terminu określonego przepisem art. 108a ust. 5 Pr.spółdz. Wnosiła o uchylenie zaskarżonego wyroku i wyroku Sądu Okręgowego z dnia 14 lutego 2005 r. oraz przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie orzeczeń Sądów obu instancji i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Artykuł 108a § 5 Pr.spółdz. stanowi, że § 4 stosuje się odpowiednio w razie nierozpatrzenia przez walne zgromadzenie zgłoszonego przez członków żądania w terminie trzech miesięcy od dnia jego doręczenia. W myśl tego paragrafu, jeżeli walne zgromadzenie podejmie uchwałę odmawiającą podziału spółdzielni albo uchwałę o podziale naruszającą istotne interesy członków występujących z żądaniem podziału, członkowie, którzy wystąpili z takim żądaniem, mogą w terminie sześciu tygodni od dnia odbycia walnego zgromadzenia wystąpić do sądu o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale.

Podzielając wskazane przez Sąd Apelacyjny cechy instytucji prekluzji, w tym podstawową cechę jaką jest rygoryzm, należy podkreślić, że występująca różnorodność unormowania instytucji prekluzji w sposób zasadniczy różni się od unormowania przedawnienia. Instytucja przedawnienia została uregulowana w sposób generalny i jednolity dla wszystkich terminów tego typu dawności, natomiast ogólne unormowanie prekluzji nie istnieje. (...) Prekluzja normowana jest tylko przez te przepisy, które przewidują jej terminy, a więc w większości wypadków w sposób fragmentaryczny. Istotnym elementem tej regulacji jest – poza samym określeniem terminu – wskazanie początku jego biegu. Elementy te zawiera regulacja zawarta w art. 108a Pr.spółdz.

W razie spełnienia przesłanek przewidzianych w art. 108a § 1 na zarządzie spółdzielni spoczywa obowiązek niezwłocznego przygotowania dokumentów niezbędnych do podjęcia przez walne zgromadzenie uchwały o podziale, udostępnienia ich członkom żądającym podziału oraz zwołania walnego zgromadzenia w terminie nie przekraczającym trzech miesięcy od dnia doręczenia żądania, którego strony nie mogą skracać lub przedłużać. Ograniczenia te dotyczą

prekluzji pozasądowej, a odmienne twierdzenia pozwanej Spółdzielni nie uwzględniają celu omawianego przepisu i terminu. Sąd Apelacyjny trafnie przytoczył stanowisko Trybunału Konstytucyjnego wyrażone w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 kwietnia 2005 r. K 42/02 (OTK-A Zb.Urz. 2005, nr 4, poz. 38), stwierdzające, że art. 108a § 5 Pr.spółdz. miał na celu zapewnienie skutecznych instrumentów prawnych umożliwiających odrodzenie się autentycznej spółdzielczości mieszkaniowej w Polsce, opartej na wolności zrzeszania się i możliwości kontrolowania organów spółdzielni. Służył on realizacji konstytucyjnej wolności zrzeszania się, której elementem jest możliwość wystąpienia ze zrzeszenia.

Względy społeczne skłoniły ustawodawcę do ograniczenia w czasie realizacji postanowień art. 108a § 5 Pr.spółdz. przez wykorzystanie instytucji prekluzji prawa materialnego, a nie przedawnienia. Terminy zawite prawa materialnego są z reguły krótsze niż terminy przedawnienia, a to ograniczenie określa się z reguły jako bardziej intensywne, gdyż niedopełnienie przez zobowiązany podmiot czynności wymaganych przez ustawę i w terminie przez ustawę przewidzianym powoduje w zasadzie wygaśnięcie prawa. Podzielenie wywodów skargi kasacyjnej w odniesieniu do traktowania prekluzji niemal w taki sam sposób jak przedawnienia, prowadziłoby do wypaczenia instytucji prekluzji albo do podważenia celu ustawodawcy, który co do dochodzenia lub realizacji niektórych praw wprowadza ostre rygory czasowe. (...) W konsekwencji należy stwierdzić, że prawidłowy jest pogląd Sądu Apelacyjnego, iż przewidziany w art. 108a § 5 Pr.spółdz. termin do rozpatrzenia przez walne zgromadzenie zgłoszonego przez członków spółdzielni żądania podziału spółdzielni jest terminem zawitym prawa materialnego, a skoro uprawnienie pozwanej Spółdzielni do rozstrzygnięcia w tym przedmiocie wygasło, to uchwała podjęta dnia 12 października 2004 r. jest niezgodna z prawem w rozumieniu art. 42 § 2 Pr.spółdz.

Ustawodawca wprowadza terminy zawite, gdy dąży do rygorystycznego ograniczenia w czasie realizacji określonych uprawnień. Odwoływanie się przez pozwaną Spółdzielnię do zasad współżycia społecznego, zmierzające do łagodzenia skutków terminu zawitego, w istocie zmierza do przeciwstawienia się prawodawcy i podważenia stabilności prawa. Klauzula generalna przewidziana w art. 5 k.c. nie może być rozumiana jako ogólne upoważnienie dla sądu orzekającego do dokonywania własnych ocen i modyfikowania w ten sposób praw

oraz obowiązków przez uchylenie skutków prawnych prekluzji. Byłby to zbieg równoznaczny z przyznaniem art. 5 k.c. charakteru nadrzędnego w stosunku do pozostałych przepisów prawa.

Skarga kasacyjna, niemająca uzasadnionych podstaw, podlegała oddaleniu (art. 398¹⁴ k.p.c.).

